

گزارش عملکرد و اقدامات مرکز بررسی‌های استراتژیک ریاست‌جمهوری طی سال‌های ۱۳۹۲ تا ۱۴۰۰

مرکز بررسی‌های استراتژیک، اطاق فکری برای همه نخبگان ایرانی

در روزهای پایانی دولت دوازدهم، مرکز بررسی‌های استراتژیک ریاست‌جمهوری اقدام به انتشار گزارش عملکرد خود طی سال‌های ۱۳۹۲ تا ۱۴۰۰ کرده است. ۴۷ این مرکز در این بازه زمانی با رویکرد مندرج در شرح وظایف ده‌گانه و اختیارات پانزده‌گانه مندرج در آخرین نسخه شرح وظایف تنظیم‌شده، اداره شده و بسته به امکانات و ظرفیت‌های منابع انسانی، منابع ملی و برخی حساسیت‌ها، وظایف و اختیارات تشریح شده برای اداره مرکز تلاش کرده است تا این وظایف را به انجام برساند. آن چه در این گزارش آمده است، به تشریح نتایج حاصل از بکارگیری این رویکرد می‌پردازد.

امروزه اهمیت و جایگاه اندیشکده‌ها، اطاق فکرها و مراکز و موسسات تحلیلی بعنوان یک ذخیره دانشی برای همه نظام‌های مدیریتی و تصمیم‌گیری آشکار شده و گواه آن نیز تشکیل صدها نمونه از آن در کشورهای مختلف، است. اندیشکده‌ها، مراکزی برای تجمیع و انباشت دانش سیاست‌گذاری و ایجاد اتصال میان نظام‌های دانشگاهی و پژوهشی از یک سو و نظام حکمرانی و سیاست‌گذاری کشورها از سوی دیگر بشمار می‌آیند. در جمهوری اسلامی ایران نیز به سبب تراکم و تنوع مسائل و به دلیل عقلانیت سیاسی حاکم بر مراجع تصمیم‌گیر، از چندین سال پیش، تشکیل اندیشکده‌ها و مراکز تحلیل و بررسی رونق گرفته و هم اکنون شاهد فعالیت ده‌ها نهاد و موسسه فکری هستیم که در حوزه‌های مختلف حکمرانی از محیط‌زیست و فضای مجازی گرفته تا مسأله انرژی، سیاست خارجی و امنیت بین‌الملل فعالیت می‌کنند. در این میان یکی از مهمترین این مراکز تحلیلی، مرکز بررسی‌های استراتژیک ریاست‌جمهوری بوده که از دهه هفتاد شمسی آغاز به فعالیت کرده است. این مرکز بدلیل جایگاه ویژه آن که نزدیک به عالی‌ترین مرجع اجرائی کشور است و نیز بخاطر ارتباطات گسترده‌ای که با همه دستگاه‌های اجرائی داشته و مدیران آن توسط شخص رئیس‌جمهور منصوب می‌شوند، ظرفیت و پتانسیل فراوانی برای تولید گزارش‌های سیاستی و اثرگذاری بر فرایندهای تصمیم‌سازی کشور دارد که البته این بستگی به سطح انتظارات و توقعات رئیس‌جمهور و کیفیت نقش‌آفرینی مدیران مرکز و تعلق خاطر و وفاداری آن‌ها به ضوابط و معیارهای ذاتی اداره اندیشکده‌ها و مؤسسات فکری و فرهنگ سازمانی حاکم در هر دوره داشته است.

در دوره خدمت یازدهم و دوازدهم، جایگاه و انتظارات دولت و شخص رئیس‌جمهور محترم از این مرکز، بسیار جدی بوده که شاید علت اصلی آن نیز تجربیات سوابق شخصی رئیس‌جمهور در اداره و مدیریت بیش از یک دهه مرکز تحقیقات استراتژیک مجمع تشخیص مصلحت نظام و آگاهی ایشان از اهمیت مشورت‌های علمی و سیاستی چنین مراکزی در داخل و خارج از کشور بوده است. بر این اساس مرکز با حداقل امکانات و منابع، اما با چشم باز و با اشراف و اطلاع از ضرورت اصلاح و ارتقا نظام حکمرانی و فرایندهای سیاست‌پژوهی و سیاست‌گذاری عمومی به فعالیت پرداخته و راهبردهای اصلی آن مبتنی بر کیفیت‌در تولید گزارش‌ها و محصولات تحلیلی بوده است. ارتقا کیفیت محصولات و گزارش‌های تحلیلی که همواره برای طیف گسترده‌ای از مشتریان درون و خارج از دولت و افکار عمومی ارائه شده‌اند

جذب و جلب همکاری طیف وسیع جامعه دانشگاهی کشور و نیز خبرگان، چهره‌های برجسته و مطلع و کارشناسان دلسوز در دولت، دانشگاه و جامعه مدنی بوده است. به این سبب و برحسب آمارهای موجود قریب به ۴۰۰۰ نفر از نخبگان علمی و کارشناسان حرفه‌ای کشور، به تناسب موضوعات متنوع با این مرکز همکاری داشته‌اند و در جلسات تخصصی، گفتگوهای راهبردی و در جریان بررسی‌ها و تحلیل مشارکت داشته‌اند. در واقع در دولت تدبیر و امید، مرکز بررسی‌های استراتژیک ریاست جمهوری، کانال یا معبر ارتباط رئیس‌جمهور و دولت با جامعه خبرگی کشور بشمار می‌آید و اهل فکر و دلسوزان کشور با کمترین محدودیت و تشریفاتی می‌توانستند نقطه‌نظرات کارشناسی خود را در معرض اعضا ارشد دولت و مراجع سیاست‌گذاری دولت قرار دهند. سیاست اصلی مرکز در این بازه زمانی باز کردن درب مرکز برای حضور و تردد آزادانه و مشارکت فعالانه همه طیف‌های فکری، ولو مخالف دولت و شخص رئیس‌جمهور بوده و در همه مباحث و موضوعات دعوت از طیف فکری مخالف دولت یک اصل و ضرورت اجتناب‌ناپذیر تلقی می‌شد. از جمله مصادیق مهم دیگر این سیاست در اداره مرکز ایجاد تجربه بسیار مهم اطلاق فکرهای استانی بود که در جریان این اقدام صدها نفر از چهره‌های دانشگاهی و مؤثر استان‌ها در موضوعات زیست‌محیطی، اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی در این اطلاق فکرها عضویت و مشارکت داشته‌اند.

از دیگر راهبردهای مدیریتی مرکز توجه به مسائل محوری و کلیدی کشور بوده است. در واقع مرکز تلاش داشته تا از میان ده‌ها دغدغه ملی، به مهمترین آنها در عرصه داخلی و خارجی بپردازد که نتیجه آن نیز تنوع و شمول گسترده عناوین گزارش‌ها و محصولات مرکز است که در گزارش عملکرد آن منعکس شده است. این تنوع و گستردگی البته به دلیل طیف متنوع مسائل کشور و نیاز دستگاه‌های اجرائی به همفکری و تحلیل‌های مرکز بوده است. پرواضح است که امکان ارائه همه این تحلیل‌ها در گزارش عملکرد مرکز نیست، چرا که بسیاری از موضوعات و مسائل و تحلیل‌های مربوطه به آنها دارای طبقه‌بندی بوده و برای مشتریان خاص ارسال شده است. اما افکار عمومی باید آگاه باشد مرکز در همه بزنگاه‌ها و مقاطع تاریخی مهم کشور و کشورداری و درباره اکثر یا عمده مسائل پیش‌روی کشور اظهارنظر تحلیل و ارزیابی داشته و نظرات و پیشنهادات خود را به سمع و نظر مدیران ارشد رسانه، و این مهم صرفاً نه برای رفع تکلیف و اتمام حجت بوده بلکه کاملاً از روی احساس مسئولیت و دغدغه‌ها ملی و میهنی و رفع مشکلات کشور و مردم بوده است.

در این رابطه باید افزود مرکز بشدت از نگاه متمرکزگرایانه و از بالا به پایین پرهیز داشته و تلاش کرده با نگاه محلی و منطقه‌ای مسائل و مشکلات تمام انسان‌ها بخصوص مناطق مرزی را پیگیری کند که نتیجه آن صدها مکاتبه و گزارش و چندین فیلم (مستند سیاستی) درباره مسائل اجتماعی، اقتصادی و زیست‌محیطی مناطق محروم کشور (مانند کوله‌بری، سوخت‌بری، محرومیت، طرح‌های آبی و ...) بوده است.

برای رسیدن به چنین نقطه‌ای و اجرا بهتر مأموریت‌ها و استفاده بهینه از ظرفیت‌های خبرگی و کارشناسی کشور، مرکز بررسی‌های استراتژیک دارای یک ساختار اداری بسیار کم معونه و کم هزینه بوده که مشتمل بر حدود ۲۲ دپارتمان تخصصی از محیط‌زیست، آب و انرژی، آموزش و پرورش، امنیت غذایی، حقوقی، فساد، عدالت کیفری بین‌المللی، سیاست

خارجی (متمركز بر مناطق مختلف جغرافیائی)، استان‌ها و مناطق مرزی، سیاست داخلی و ... بوده است که برای هر کدام حداقل نیروی ثابت را به کار گرفته است.

در اینجا لازم است به استراتژی اصلی مرکز درباره انتشار هم اشاره‌ای شود و آن اینکه راهبرد اساسی مرکز آن بوده که همه گزارش‌ها و محصولات تحلیلی در اختیار جامعه دانشگاهی، پژوهشی و کارشناسی کشور قرار گیرد. بنابراین به همان سان که مشارکت همه متخصصان در امور تحلیلی دنبال می‌شد راهبرد انتشار عمومی گزارشات و قرار دادن آنها در سایت و کانال‌های اطلاع‌رسانی نیز به حد پیگیری می‌شد و تا جای ممکن که ملاحظات امنیتی اجازه می‌داد، این مهم مدنظر قرار گرفته و یا حداقل آنکه با

کاهش بار امنیتی آنها، گزارش به اطلاع افکار عمومی رسیده است.

در پایان ضمن جلب توجه تمامی خوانندگان محترم به مرور عملکرد هشت ساله مرکز بررسی‌های استراتژیک ریاست جمهوری و نیز فهرست مکاتبات و گزارشات آن تأکید می‌شود مدیریت مرکز این سازمان را با حداقل معونه و منابع مالی اداره کرده است و به گواهی تمام اعضا و پژوهشگران مرکز و همکاران آن، میزان پرداخت‌های مرکز بسیار اندک و ناچیز بوده است. در واقع کسانی که با مرکز همکاری کرده‌اند بیشتر دغدغه‌های ملی و میهنی داشته‌اند. به این سبب تعداد پروژه‌های کلان پژوهشی در این مرکز طی ۸ سال از انگشتان یک دست هم تجاوز می‌کنند و در عوض محصولات اصلی مرکز بر گزارش‌های راهبردی متمركز بوده‌اند و حتی هزینه فیلم‌های مستند سیاستی تولید شده در مرکز، علیرغم کیفیت قابل قبول آنها با کمترین هزینه و اعتبار تولید شده‌اند.

در پایان برای تنویر افکار عمومی یادآور می‌شود که اعتبارات مرکز در کل دوره هشت ساله و به تفکیک سالانه آن به شرح زیر می‌باشد که جمع اعتبارات دریافت شده حدوداً بیست و هفت میلیارد تومان در هشت سال بوده و همه اهل نظر و کارشناسان می‌دانند اداره یک مرکز پژوهشی با این اعتبارات بسیار دشوار بوده است اما مرکز تماماً راهبرد افزایش اعتبارات خود را هیچگاه پیگیری نکرده است.

با این حال، این مرکز افتخار خود می‌داند که در هشت سال گذشته به رغم همه موانع و کاستی‌ها با تمام بضاعت علمی و اجرایی خود و مجموعه‌ای از نخبگان کشور در راه تحقق اهداف ملی و مأموریت سازمانی خود کوشیده و از هیچ تلاشی برای تسهیل در مسیر جامعه عمل پوشاندن بر اهداف و آرمان‌های مقدس ج.ا.ایران دریغ نکرده است.

سال

مبلغ تخصیص یافته

۱۳۹۴

۲,۲۰۰,۰۰۰,۰۰۰

۱۳۹۵

۶,۷۵۵,۵۰۰,۰۰۰

۱۳۹۶

۵,۷۰۰,۰۰۰,۰۰۰

۱۳۹۷

۳,۶۰۰,۰۰۰,۰۰۰

۱۳۹۸

۳,۶۲۲,۷۹۹,۳۱۶

۱۳۹۹

۵,۲۰۰,۰۰۰,۰۰۰

جمع کل

۲۷,۰۰۰,۰۰۰,۰۰۰

علی ربیعی

رئیس مرکز بررسی‌های استراتژیک ریاست جمهوری